TARİH Sınıf-9

OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KONU II. ÜNİTE İNSANLIĞIN İLK İZLERİ

İnsanın geçmişini, tabiatla mücadelesini, sosyal ilişkilerini ve inançlarını öğrenmek geçmişten günümüze ulaşan izlerin incelenmesine bağlıdır. Bunun için yerleşim yerleri, konar-göçer yaşam alanları, tapınaklar, mezarlar ve doğal çevre araştırılır. Bu araştırma alanlarındaki buluntular sayesinde insanoğlunun geçmiş yaşamı hakkında çıkarımlar elde edilir. Yazıdan önceki dönemin aydınlatılabilmesi için en önemli unsur arkeolojik araştırmalar sonucunda elde edilen araç ve gereçlerdir. Buluntulardan elde edilen bilgiler, yazıdan önceki dönemin doğru yorumlanabilmesinde oldukça önemlidir. İnsanlığın bu döneminde mağaralar, kerpiçten ilkel konutlar, taştan, kemikten, pişmiş kilden yapılmış aletler o döneme ayna tutar. Bu yerleşimler günümüzden yaklaşık 12 bin yıl önce Anadolu'nun güneydoğusunda ve Mezopotamya'da ortaya çıkmıştır. Bereketli Hilal olarak da adlandırılan bu coğrafyada iklim giderek insan yaşamına uygun hâle gelmiş ve bu bölgede nüfus artmaya başlamıştır.

İlk İnsanların Hayat Tarzı ve Geçim Kaynakları

Yazının icadından önceki dönemde insanın hayat tarzı avcılık ve toplayıcılık şeklinde başlamıştır. Hayat tarzına bağlı olarak beslenme biçimi gelişen insanoğlu, besin kaynakları bulabilmek için yer değiştirmek zorunda kalmıştır. Bu yaşam biçimi uzun süre devam etmiş ve zamanla etin yanında çeşitli yabani meyveler ve bitkiler de insanın yiyecek türleri arasına girmiştir. Tarıma geçişle birlikte keçi, koyun, sığır, domuz, at ve köpek gibi hayvanlar evcilleştirilmiş ve günümüzdeki köy yaşamına benzer yaşam biçimleri oluşturulmuştur. Ancak konar-göçer yaşam tarzı, avcılık-toplayıcılık faaliyetleri ile birlikte sürdürülmeye devam etmiştir.

Çok uzun süren avcı-toplayıcı ve konar-göçer yaşam tarzı artık tarım yapılan, hayvan evcilleştirilen ve köylerde yaşanan yeni bir sürece girmiştir. Böylece insanın yaşam biçiminde ve üretim-tüketim alışkanlıklarında devrim niteliğinde değişiklikler yaşanmıştır. Yerleşik yaşam ve tarımsal üretim sonucunda daha kolay beslenme yollarının öğrenilmesi, nüfus artışına yol açmıştır. İnsanoğlunun, verimi yüksek tahılları seçmesi ve tahılların sulak bölgelerde ekilebileceğini anlaması, insanlık tarihinde ilk defa tarımsal üretime dayanan bir ekonominin oluşumunu sağlamıştır.

Çayönü Höyüğü (Diyarbakır) ve Cafer Höyük (Malatya) yerleşkelerinde dünyanın en eski buğday türlerinden birisi olan "Emmer evcil buğdayı"-nın bulunması buna örnektir. Ayrıca MÖ 8.500'lerde Urfa ve Diyarbakır çevresinde buğday tarımının başlamış olması, tahılın ana vatanının Anadolu olduğunu ortaya koymaktadır.

Yazıdan önceki dönemde insanlar, iklimin meydana getirdiği yaşam biçimine bağlı olarak geniş alanlara yayılmış böylece mağara ve kaya sığınakları içinde küçük gruplar hâlinde seyrek bir biçimde yaşamıştır.

Mağara tabanlarında bu insanlara ait eşyalar bugüne kadar koruna gelmiştir. Böylece insanoğlunun bıraktığı bu kanıtlar mağara tabanının doğal etmenlerle yavaş yavaş toprakla dolması sonucunda bozulmadan günümüze kadar ulaşmıştır.

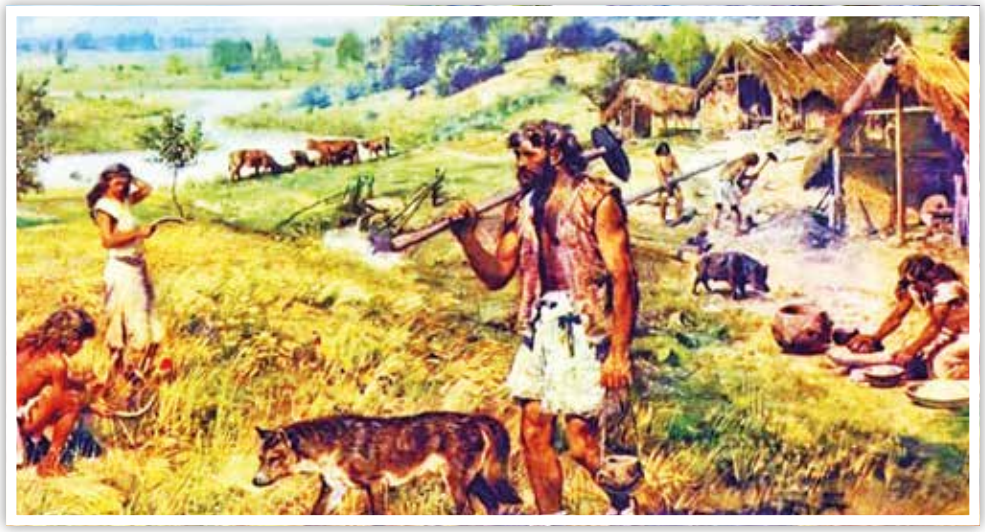
İnsanlığın bu ilk döneminde nüfus artışıyla birlikte mağaralar yerini, belli bir kısmı toprağa gömülü ve yuvarlak planlı kulübe şeklindeki barınaklara bırakmıştır. Örneğin bir ön giriş ile gerisinde dikdörtgen bir salondan oluşan "megaron" tipi evler, İzmir'deki Limantepe ve Baklatepe höyüklerinde yapılan arkeolojik kazılarda saptanmıştır.

Tarım ürünleri ve hayvanlardan elde edilen liflerle giyinen ilk insanlar, kullandığı araç gereçlerini çakmaktaşından yapmıştır. Başlangıçta iri ve kaba olarak yontulan taşlar, devam eden süreçte usta bir işçilikle daha kullanılışlı araç-gereçlere yerini bırakmıştır. Araç gereçlerin yapımında zamanla obsidyen ve kemikler de kullanılmaya başlanmıştır. Obsidyen olarak adlandırılan doğal volkanik cam, bu araç gereçler için ideal hammadde olup insanlar bunlardan bıçak, iğne ve olta gibi aletler yapmışlardır.

Zamanla araç gereç teknolojisi gelişmiş ve mikrolit adı verilen önceki dönemlerdeki örneklerinden daha küçük ve değişken yapıda ok ucu, orak gibi birleşik alet ve silahlar yaygın olarak kullanılmaya başlamıştır.

Bu minik aletler tahta, kemik ya da boynuzdan da yapılmıştır. Örneğin Antalya Öküzini'ndeki araştırmalar, buradaki avcı-toplayıcı toplumların ok ve yayı kullandıklarını göstermektedir.

Tahılların beslenmede kullanılması, yemek hazırlama işlemini gerektirmiş ve bunun için de uygun araç gereçler üretilmiştir. Tahılları kabuğundan ayırmak için kullanılan öğütme taşları, havanlar ve dibekler bunun ilk örnekleridir. Çanak-çömleğin gündelik yaşamda yaygın kullanımı ve kilin ateşte pişirilmesi ise gelişen yeni teknolojinin en açık göstergesi olmuştur. Çanak-çömlek yapım biçimleri, fırınlama teknikleri, süsleme alışkanlıkları, yazıdan önceki dönemin kültürel ve sosyal yapısı hakkında aydınlatıcı bilgiler sunmaktadır.



Yerleşik yaşama ve medeniyete ait ilk yerleşim merkezleri yazıdan önceki dönemde görülmektedir.

Yerleşik İnsan ve Medeniyet

Anadolu'da Göbeklitepe, Çatalhöyük ve Çayönü gibi yerleşim yerleri bu dönemi aydınlatan önemli yaşam bölgeleridir.UNESCO Dünya Mirası" listesine alınan **Göbeklitepe**; Şanlıurfa kent merkezinin 18 km kuzeydoğusunda, Örencik köyü yakınlarındadır. Burada 1995 yılında Arkeolog Klaus Schmidt tarafından başlayan kazılar sonucunda insanlık ve uygarlık tarihini değiştirecek veriler bulunmuştur.

Günümüze kadar keşfedilen en erken tarihli dinî mimarinin içerisinde yer alan Göbeklitepe'de; taş aletler, heykeller ve bitki kalıntıları bulunmuştur.

Anadolu'da yazıdan önceki dönemi en iyi yansıtan yerleşim alanlarından bir diğeri ise Konya'nın Çumra ilçesi yakınlarında bulunan **Çatalhöyük** yerleşkesidir. Çatalhöyük, Anadolu coğrafyasında 2.000 yıldan fazla bir zamanda köy yaşamından kentsel hayata geçişin önemli bir kanıtıdır. İlk yerleşim yerlerinden biri olması nedeniyle insanlık tarihi açısından büyük önem taşıyan Çatalhöyük'te ezme ve öğütme taşlarının bulunması, buradaki insanların kendi ekmek ihtiyaçlarını karşıladıklarını göstermektedir.Ayrıca köpek ve sığır burada evcilleştirilen hayvanlar arasındadır.

Bu dönemin önemli yerleşim merkezlerinden biri de Güneydoğu Anadolu'da bulunan Diyarbakır'ın Ergani ilçesi sınırlarındaki **Çayönü**'dür. Çayönü'nde, Yakın Doğu'daki köy yerleşmelerinin ilk örneği görülmektedir.

Çayönü, bugün oldukça fakir bitki örtüsüyle çevrili olmasına karşın günümüzden yaklaşık 10 bin yıl önce dere kenarında bereketli bir ovaydı.

Sözlü Kültür

Yazının icadından önce insanlar, toplumsal hafızalarını sözlü olarak kuşaktan kuşağa aktarmış ve bu yolla korumuştur. Eski Yunan'da mit ve efsane anlatıcıları, Türklerde ozan ve âşık, Afrika'da topluluğun en yaşlıları; bu aktarım görevini üstlenmiştir. Toplumlar, sözlü geleneklerini oluştururken çevrelerinde olup biten ve kendilerini etkileyen bütün olay ve unsurları kullanmıştır. Efsaneler, mitler ve destanlar gibi halk anlatıları; zamanla hem başka kültürlerden etkilenmiş hem de diğer kültürlerin sözlü ürünlerini etkilemiştir.

Bu nedenle anlatıların ortaya çıkışı belirli bir bölgeyle sınırlı olmayıp sözlü geleneklerin karışımından meydana gelmiş bir bütündür.

Yazının icadından önceki dönem olan tarih öncesi devirler sınıflandırılırken insanların kullanmış oldukları araç gereç ve madenlerden yola çıkılmıştır. Buna göre tarih öncesi Taş Çağı ve Maden Çağı şeklinde dönemlendirilmiştir.Taş Çağı: Eski Taş, Orta Taş ve Yeni Taş Çağı olmak üzere kendi içinde çağlara ayrılırken

Maden Çağı da Bakır, Tunç ve Demir Çağı olarak dönemlere ayrılmıştır. Zamanla bu dönemlendirmeye, üretim ve yerleşme biçimiyle yaşam koşullarını belirleyen diğer etkenler de eklenmiştir.

Yazının icadıyla birlikte **tarihî çağlar** başlamıştır.

Sorular

1- I. Toprağın işlenerek tarımsal üretim yapılması
II. Mağara duvarlarına resim yapılması
III. Bitki kökleriyle beslenilmesi
IV. Taşları yontup basit savunma aracı olarak kullanılması
Yukarıdakilerden hangisi ya da hangileri yerleşik yaşamın kanıtıdır?
A) Yalnız I B) Yalnız II
C) I - III D) II - IV E) II - III - IV
Cevap: A

2- Tarih öncesi dönemle ilgili bir araştırma yapan tarihçi, aşağıdaki bulgulardan hangisine ulaşamaz?
A) Kap kacak
B) Kesici ve delici aletler
C) Kaya resimleri
D) Tarım aletleri
E) Kitabe
Cevap: E

3-Tarihi dönemlere ayırmak tarihçiliğin kaderidir. Bunun, tarih okuyanlar açısından pratik bir fayda sağladığı doğrudur. Ancak tarihin aslında bir bütün olduğunu ve kendi kendisini dönemlere ayırmadığını unutmamalıyız. Tarihi dönemlere ayıran doğa ya da olaylar değil, tarihçiler veya düşünürlerdir. Bu durum da aynı konuda farklı yaklaşımları beraberinde getirebilir. Söz gelimi Orta Çağ'ın kapanışı için J. Gutenberg'in 1445'te matbaayı icadı, Christoph Colomb'un (Kristof Kolomb) 1492'de Amerika kıtasını keşfi, Martin Luther'in 1517'de Protestanlık Bildirisi'ni ilânını önerenler mevcuttur.
Bu bilgiye dayanarak
I. Tarihin belirli dönemlere ayrılması tarihin doğasından kaynaklanır.
II. Tarihi dönemlere ayırmak pratik açıdan öğrenmeye kolaylaştırıcı etki yapar.
III. Tarihi dönemlerin başlangıç ve bitişleri tarih yazıcılarına göre değişkenlik gösterebilir.
yargılarından hangisine ulaşılabilir?
A) Yalnız I
B) Yalnız III
C) I ve II
D) II ve III
E) I - II ve III
Cevap: E